

สารน่ารู้-กฐิน

ดาว อัมพพันธ์ พย.บ.*

1 นฤกาลออกพรรษา จะมีเหล่าบรรดาพุทธศาสนิกชนนำกฐินไปทอดตามวัดต่างๆ โดยที่ไม่ทราบว่ที่มาของกฐินเป็นอย่างไร ทำแล้วจะได้านิสงส์อย่างไรบ้าง ดิฉันจึงนำข้อเขียนที่อ่านพบในหนังสือธรรมสว่างใจ ซึ่งจัดพิมพ์โดยวัดสังฆทานมาเขียนเล่าสู่กันฟังเพื่อผู้ที่ทำบุญกฐินจะได้ทราบที่มาและได้รับานิสงส์กันอย่างถูกต้อง

คำว่า กฐิน เป็นภาษาบาลี แปลว่า ไม่สะดึงหรือกรอบไม้สำหรับขึงให้ตึงเพื่อสะดวกในการเย็บจีวรผ้าที่ได้เรียกว่า “ผ้ากฐิน” ก็คือผ้าที่สำเร็จได้เพราะอาศัยกฐิน หรือไม้สะดึงนั่นเอง ปัจจุบันในยุคเทคโนโลยีก้าวหน้าการใช้ไม้สะดึงในการช่วยเย็บจีวรได้หมดความจำเป็นลงเพราะมีจักรเย็บผ้ามาใช้แทน แต่ก็ยังคงใช้คำว่า “กฐิน” และ “ผ้ากฐิน” สืบมา

● ปฐมเหตุการทอดกฐิน

ประเพณีการทอดกฐินมีเหตุเกิดขึ้นมาตั้งแต่ครั้งพุทธกาล ซึ่งปรากฏในพระบาลีวินัยปิฎก มหาวรรค ว่า

สมัยหนึ่งพระภิกษุชาวเมืองปาฐาจำนวน 30 รูป ได้เดินทางจากเมืองปาฐา เพื่อไปเฝ้าพระพุทธเจ้า ณ พระเชตวันมหาวิหาร กรุงสาวัตถี ประมาณ 6 โยชน์ ก็ถึงกำหนดวันเข้าพรรษา จึงต้องหยุดพักจำพรรษา ณ เมืองสาเกต นั้น

เมื่ออยู่จำพรรษาครบ 3 เดือน และปรารธนาออกพรรษาแล้วภิกษุเหล่านั้นก็ชวนกันเดินทางต่อไปยังพระเชตวันมหาวิหาร กรุงสาวัตถี ทั้งๆ ที่ ขณะนั้นเป็นหลายฤดูฝน ยังมีฝนตกอยู่ และตามถนนหนทางยังเต็มไปด้วยโคลนตม พระภิกษุเหล่านั้นต่างต้องลำบากตรากตรำรำฝนสรง จีวร เปียกน้ำฝนเปื้อนโคลน แต่ทุกรูปก็ไม่ย่อท้อด้วยปรารธนาจะได้เข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าเป็นอย่างยิ่ง จึงพยายามอดทนต่อความลำบากมุ่งหน้าเดินทางจนถึงพระเชตวันมหาวิหาร

พระพุทธองค์ทรงเห็นความลำบากของภิกษุเหล่านั้น และทรงเห็นว่า พระพุทธเจ้าทุกพระองค์ได้อนุญาตการกราบกฐินมาแล้ว พระองค์จึงทรงตรัสแก่ภิกษุทั้งหลายว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย! เราอนุญาตให้ภิกษุทั้งหลายผู้จำพรรษาแล้วกรานกฐินได้ ท่านทั้งหลายที่ได้กรานกฐินแล้วจักได้อานิสงส์ 5 ประการ คือ

1. เทียวไปไหนไม่ต้องบอกลา
2. ไม่ต้องถือไตรจีวรไปครบสำหรับ
3. ฉันทคณะโกชนได้
4. จีวรอันเกิดขึ้น ณ ที่นั้นจักได้แก่พวกเธอ

● ผู้ถวายผ้ากฐินเป็นคนแรก

เมื่อพระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้ภิกษุผู้อยู่จำพรรษาแล้วรับผ้ากฐินได้ นางวิสาขา มหาอุบาสิกา ทราบพระพุทธานุญาตจึงได้จัด

* พยาบาลวิชาชีพ 5 กลุ่มงานการพยาบาล

ถวายผ้ากฐิน แต่พระภิกษุสงฆ์เป็นครั้งแรกและเป็นคนแรก

● ข้อกำหนดการทอดกฐิน

การทอดกฐินมีข้อกำหนดที่จะต้องปฏิบัติให้ถูกต้องตามพระวินัยอยู่ 2 ประการ

1. กำหนดด้วยระยะเวลา การทอดกฐิน จัดว่าเป็นสังฆทานพิเศษที่เป็นกาลนาน คือ มีกำหนดและจำกัดเวลา ตามพระวินัยกำหนดเวลาไว้ คือ ตั้งแต่แรม 1 ค่ำ เดือน 11 (วันเทโวโรหณะ) ถึงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 (วันลอยกระทง) มีกำหนดเวลาเพียง 1 เดือน ผู้มีจิตศรัทธาจะทอดกฐินก็พึงทอดได้ในระยะเวลานี้ หากทอดก่อน หรือหลังจากนี้ก็ไม่เป็นการทอดกฐิน ซึ่งต่างกับทอดผ้าป่าหรือทานทั่วไปที่กระทำได้โดยตลอด ไม่เลือกสมัยและวัดหนึ่งจะรับกฐินได้เพียงปีละหนึ่งครั้งเท่านั้น

2. กำหนดด้วยจำนวนพระภิกษุ วัดหรืออาวาสที่จะได้รับกฐินจะต้องมี พระภิกษุอยู่จำพรรษาอย่างน้อยที่สุด 5 รูป และพระเหล่านั้นต้องพรรษาไม่ขาด คือได้จำพรรษาอยู่ในวัดหรืออาวาสนั้นครบ 3 เดือน

● ประเภทของกฐิน

ปัจจุบันการทอดกฐินในเมืองไทย แบ่งออกเป็นหลายประเภท ดังนี้.-

1. กฐินหลวง คือ กฐินที่พระเจ้าแผ่นดินเสด็จพระราชดำเนินทอดถวาย ณ พระอารามหลวงที่กำหนดไว้เป็นกรณีพิเศษ เช่น วัดเบญจมบพิตร วัดอรุณราชวราราม เป็นต้น

2. กฐินต้น คือ กฐินที่พระเจ้าแผ่นดินทรงมีพระราชศรัทธา พระราชทานทรัพย์ส่วนพระองค์เสด็จพระราชดำเนิน พระราชทานผ้ากฐินตามพระอารามที่ทรงพอพระราชหฤทัยจะเป็น

อารามหลวง หรืออารามราษฎร์ก็สุดแต่พระราชอัธยาศัย

3. กฐินพระราชทาน คือ กฐินที่พระเจ้าแผ่นดินทรงมีพระบรมราชานุญาต ให้ข้าราชการบริพารหรือหน่วยราชการต่างๆ นำไปทอดถวายแทนพระองค์ ณ พระอารามหลวงต่างที่มีได้กำหนดไว้เป็นกรณีพิเศษ

4. กฐินราษฎร์ คือ กฐินที่ราษฎร์ผู้มีศรัทธาพากันนำไปทอดถวายตามวัดราษฎร์ อาจจัดเป็นเฉพาะส่วนบุคคล หรือร่วมแรงร่วมใจกันจัดขึ้นเป็นหมู่คณะส่วนรวมเรียกว่า “กฐินสามัคคี”

5. กฐินทรงเครื่อง คือ กฐินที่มีผ้าป่าไปทอดสมทบเรียกว่า “ผ้าป่าหางกฐิน”

6. กฐินดกถ้าง คือ กฐินที่เจ้าภาพนำไปทอดโดยมิได้แจ้งให้ทางวัดทราบล่วงหน้า ผ่านไปพบวัดใดวัดหนึ่งยังไม่มีผู้จองกฐินและจวนจะสิ้นกาลแล้ว ก็อุจิมเข้าไปทอดถวายคล้ายโจรบุกลั่น โดยมีให้เจ้าทรัพย์รู้ตัว บางทีก็เรียกกฐินชนิดนี้ “กฐินโจร” หรือ “กฐินจร”

7. จุลกฐิน คือ กฐินที่มีเวลาทำน้อย ต้องทำทุกอย่างให้แล้วเสร็จภายในวันเดียวนับแต่หาผ้าขมาปั่นทอทำเป็นด้าย และเย็บซ่อมให้สำเร็จเป็นจีวรแล้วนำไปทอดถวายสงฆ์

● อานิสงส์กฐิน

กฐินทาน เป็นพิเศษเฉพาะกาล มีอานิสงส์มากทั้งแก่พระสงฆ์ผู้รับกฐินและทายาททายิกา ผู้ทอดกฐิน ดังนี้.-

- อานิสงส์กฐินสำหรับพระสงฆ์ผู้กรานกฐิน

เป็นอานิสงส์ในทางพระวินัยที่พระพุทธรองค์มีพระประสงค์จะอนุญาตให้แก่ภิกษุผู้อยู่จำพรรษาครบไตรมาสแล้ว ได้รับเป็นกรณี

พิเศษ ซึ่งมีอยู่ 5 ประการดังกล่าวแล้วในปฐม
เหตุการณ์ทอดกฐิน แต่จะขอนำมาบอกอีกครั้ง
ด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ๆ ดังนี้.-

1. ไปไหนมาไหนโดยไม่ต้องบอกลา
พระภิกษุด้วยกัน แต่ตามธรรมเนียมสำหรับพระ
สายปฏิบัติ แล้วหากจะเดินทางไปทีใดจะต้อง
กราบลาครูบาอาจารย์ก่อนเสมอ

2. อยู่ปราศจากไตรจีวร (สบง จีวร
สังฆาฏิ) ผืนใดผืนหนึ่งก็ได้ ก็จะเก็บผ้าผืนใด
ผืนหนึ่ง (สบง จีวร หรือสังฆาฏิ) ไว้ในที่อยู่
ถาวรซึ่งเป็นที่ปลอดภัยได้ เช่น กุฏิที่มีประตู
หน้าต่างใส่กุญแจ

3. จัดอาหารแบบนั่งล้อมวงกันได้

4. เก็บจีวรที่เป็นส่วนเกินจากไตรจีวร
ไว้ใช้ได้ตามปรารถนา

5. จีวรที่เกิดขึ้นในที่นั้น เช่น จีวรของ
ภิกษุผู้มรณภาพ จีวรที่เข้าถวายแก่สงฆ์ หรือจีวร
ที่เกิดขึ้นแก่สงฆ์ด้วยอาการใดๆ จีวรนั้นจะเป็น
ของภิกษุพวกที่กรานกฐินแล้วในอาวาสหรือวัด
นั้นเท่านั้น

- อานิสงส์กฐินสำหรับผู้ทอด

กฐินทาน เป็นทานที่มีได้ถวาย
จำเพาะเจาะจงผู้ใดเป็นการส่วนตัวแต่จะทอด
ถวายไว้ในท่ามกลางสงฆ์ จึงถือเป็นสังฆทานที่มี
อานิสงส์มากในที่บางแห่งได้กล่าวถึงอานิสงส์
สำหรับผู้ทอดกฐินไว้ ดังนี้.-

1. ทำให้เป็นผู้บริบูรณ์ด้วยทรัพย์สมบัติ

2. ทำให้อายุยืน

3. จะไม่ถูกวางยาพิษให้เป็นอันตราย
ถึงชีวิต

4. ทรัพย์สมบัติจะไม่เป็นอันตรายด้วย
โจรภัยหรืออัคคีภัย

5. จะได้เป็นเอตทัคฺขุในอนาคตกาล

การทอดกฐินถือว่าเป็นการทำบุญ
ที่พิเศษและมีผลานิสงส์มาก ฉะนั้น ขอท่าน
สาธุชนผู้มีจิตศรัทธาทั้งหลายอย่าได้ละเลยการ
ถวายกฐินทานเมื่อมีโอกาสเลย

สุโข บุญอุสส อุจฺจโย

การสั่งสมบุญ นำสุขมาให้

ดิฉันขอกราบขอบพระคุณ คณะผู้จัดทำนิตยสาร
ธรรมสว่างใจ มีหลวงพ่อดอนอง กตปุญฺโญ เป็น
ประธาน ไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

